

Rapport: Nasjonalt seminar for tradisjonell lokking

Jørn Hilme-stemnet og Norsk Seterkultur arrangerte 12. juli 2023 Nasjonalt seminar for tradisjonell lokking. Seminaret var ope for alle seterbrukarar i Noreg og Sverige, og vart til under Jørn Hilme-stemnet på Fagernes i Valdres. Festivalen var dagane 7.-16. juli.

I planlegginga har vi også hatt fagleg hjelp og støtte frå frilansar Karin Kolterud frå Sverige. Ho var også instruktør under kurset.

Økonomi

Seminaret vart til med økonomisk støtte frå Kulturdirektoratet, frå Nord-Aurdal kommune, Norsk senter for folkemusikk og folkedans, Norsk kvedarforum, Valdres Folkemusikklag, Valdres Natur- og Kulturpark og ERASMUS+. Inntektene på kr 25800 kjem frå deltakaravgift. Seminaret gjekk med eit overskott på kr 7596. Samla inntekter var på 128800 kroner. Utgiftene er til saman 121204 kroner. Vi har hatt utgifter med honorar til føredragshaldarar og andre bidragsytarar. Andre utgifter gjekk til dekking av mat, overnatting, reise, arbeid med PR og marknadsføring, dokumentasjon av seminaret og anna.

Vi har ikkje bokført administrasjonsutgiftene, det vil seie innsatsen vi har lagt ned i arbeid. Overskotet vil vi bruke til å arrangere eit nytt kurs i 2024.

I søknaden var seminaret fyrst lagt til oktober i 2022, men seinare flytta til ein av festivaldagane under Jørn Hilme-stemnet i sommar. Bakgrunnen for justeringa var eit ynskje om betre armslag i arbeidet med seminaret, og at vi skulle nå så mange som råd. Jørn Hilme-stemnet trekk til seg kulturinteresserte frå heile landet, og er såleis eit trekkplaster for mange som ynskjer å lære meir om lokking.

Bakgrunn

Bakgrunnen for seminaret vart eit ynskje om å spreie kunnskapen om lokken som fenomen, som immateriell kulturarv og som del av ein kvardag. Lokken står i nært samband med seterkulturen. Det er her han høyrer heime. Slik er også lokken ein viktig del av den immaterielle kulturarven vår.

Å lokke er ikkje lenger like sjølvsgagt. Stadig fleire gardbrukarar vel bort seterdrifta. Det er eit tap med mange konsekvensar, ikkje minst for nettopp kulturarven. Med det høge tempoet i nedlegginga av seterkulturen er ein fleire hundre år gamal praksis og kulturtradisjon i ferd med å forsvinne. Årets lokkeseminar var slik eit apropos til den rådande landbrukspolitikken og den store nedlegginga av norske seterbruk.

Jørn Hilme-stemnet og Norsk Seterkultur har som mål å ta ei leiande rolle innan arbeidet med den tradisjonelle lokken, vera med på å auke medvitet om tradisjonen, både i ein norsk-svensk-historisk kontekst, som immateriell kulturarv og som del av ein arbeidskvardag.

Mange med

Nasjonalt seminar for tradisjonell lokking hadde som mål å vere ein møteplass for mange: for dei som arbeider i landbruket, dei med tilknytning til seterkulturen, men òg for alle dei med interesse for kulturarven: musikarar og byråkratar, museumstilsette og andre.

Deltakinga til seminaret var god, og ho var stor. Dei aller fleste som var med var kvinner. Av til saman 36 påmelde var det med tre karar. Ein kan sjølvsagt spekulere i dette, men stølskulturen står tradisjonelt sterkt blant kvinnene.

Program og gjennomføring

Målet med seminaret var å skape ein arena for dei med kunnskap og interesse for lokken, drøfte problemstillingar og finne løysingar for å sikre han for framtida. Seminaret var ei blanding av føredrag og samtale, kurs og utprøving. Det var til saman 8 engasjerte på scenen. Vi engasjerte føredragshaldarar frå akademia, og dei med praktisk tilnærming til seterkulturen gjennom eit langt liv. Sjå meir om desse i rapporten.

Seminaret vart opna med blås i lur av Ole Kristian Nyhagen. Etter seminaret var det konsert på Tvingestølen på Valdres Folkemuseum. Her deltok i hovudsak føredrag- og kurshaldarane, i tillegg til alt nemnde Ole Kristian.

Seminaret vart formidla gjennom eigne nettsider, i Seterbrukaren, på sosiale medium og annonsar i utvalde blad og aviser. Vi fekk god dekning på NRK Innlandet, både på radio og TV. Ei lenke til innslaget finn de her: <https://radio.nrk.no/serie/nrk-innlandet/sesong/202307/DKIN02013023>

Programmet for seminaret såg slik ut:

09.30–10.00 Kaffi og registrering

10.00–10.15 Velkomen og musikalsk innslag ved Ole Kristian Nyhagen

10.15–10.45 Føredrag ved Eli Storbekken og Karolina Westling: Kva er lokking?

10.45–11.30 Føredrag ved Jennie Tiderman-Österberg: Lokk som relasjon og kommunikasjon

11.30–13.00 Kurs (for alle): Innføring i lokking ved Karin Kolterud (ute)

13.00–14.00 Lunsj og kaffi (Munkekroen, Valdres Folkemuseum)

14.00–16.00 Kurs: Undervising med Johanna Fuglesteg, Eli Storbekken og Karolina Westling

16.00–16.30 Knut Aastad Bråten i samtale med Inger Marie Vingdal, som har forska på budeielivet

16.30–17.00 Føredrag ved folkemusikkarkivar Hans-Hinrich Thedens: Kva finn vi i folkemusikkarkiva av historiske lokkar?

17.00–17.30 Kaffi og refleksjon over lokken i dag: Karin Kolterud

17.30–18.00 Konsert ved Eli Storbekken, Johanna Fuglesteg, Karin Kolterud, Karolina Westling og Ole Kristian Nyhagen (Tvingestølen, Valdres Folkemuseum)

Føredragshaldarane

Eli Storbekken (f. 1953) har folkemusikalske røter i Østerdalen og lærte som ung å lokke av budeier i området, særleg Ellen Fløtten frå Alvdal. Faren Egil arrangerte lur- og lokkestemne og var slik med på å ta vare på den immaterielle kulturarven. Eli er ein profilert folkesongar og har gjeve ut fleire plater. Særleg nemnast må «Rosekolla», med lokk, laling og seterviser frå heile landet. Eli underviser i vokal folkemusikk mellom anna på Ole Bull Akademiet på Voss.

Under seminaret snakka Eli om lokken som fenomen, kva det er og korleis vi kan forstå lokken som uttrykksform. Ho viste til fleire døme frå eldre arkivopptak. Seinare på dagen var ho aktiv som instruktør i lokking.

Jennie Tiderman-Österberg (f. 1981) er songar, budeie og doktorand i musikkvitenskap ved Musikhögskolan, Örebro Universitet. Ho skriv på ei doktoravhandling om stølsmusikk og relasjonen mellom menneske og dyr, og lokken som kommunikasjonsform. Jennie arbeider òg som musikk-etnolog på Dalarnas museum, der ho arbeider med stølskulturen og eldre folklore.

Jennie deltok ikkje fysisk på seminaret men digitalt gjennom ein eigenprodusert film, som vart laga eksklusivt til dette seminaret. Etter filmframsyninga var det opna for spørsmål frå deltakarane til Jennie. Dette gjekk føre seg på teams. Tema i innlegget til Jennie var lokken som kommunikasjon og relasjon mellom menneske og dyr.

Karolina Westling (opphaveleg frå Sverige) (f. 1974) har 35 års fartstid som kvedar og felespelar. Ho har lært lokketeknikk og song av Maria Røjås og av Hanne Kjersti Yndestad. Karolina har sidan tidleg 2000-tal arbeidd med songtradisjonar i Vestfold. Ho arbeider elles med kyr og brukar lokken aktivt på stølen kvar sommar, og ho har halde fleire kurs i lokking.

På lokkeseminaret snakka Karolina om lokken i eige arbeidsdag, erfaringane frå kommunikasjonen med dyra, og korleis ho nyttar lokken i si eiga utøving som folkemusikar. Karolina hadde og kurs og opplæring under sjølve seminaret.

Johanna Fuglesteg (f. 1956) kjem frå Skammestein i Øystre Slidre. Ho har frå tidleg alder vore i fjellet alle somrar, for det meste med kyr. Lokking har ho aldri lært, seier ho, men ho har høyrte mange lokke, og ho har lokka mykje. «Eg har gått mykje etter kyr og har vel på mange måtar bygd ut min eigen lokk, bygd på mange års røynsle som gardkjerring og stølsbudeie.»

Karin Kolterud (f. 1970) er folkesongar, pedagog, artist og tradisjonsberar i lokketradisjonen i både Noreg og Sverige. Ho har familierøter i Etnedal i Valdres og bur til dagleg i Sverige. Karin brukar lokken som artist og kunstnar, i tillegg driv ho mykje med undervising. Ho brukar også lokken som metode for sjølvutvikling og velvære. Karin jobbar aktivt med å spreie teknikken og tradisjonen i Norden, men også til interesserte frå heile verda.

Inger Marie Vingdal (f. 1955) er frå Øystre Slidre og er oppvaksen med stølsliv og lokking. Ho er dosent i kroppsøving og forskar på budeia. Ho skriv no bok om det daglege budeielivet på stølar i Noreg frå 1850 til i dag. Her har lokking, lokkarrutinar og lokkarlag ein sentral plass.

«Budeiene er krumtappane i det norske landbruket», fortalde Inger Marie i samtalen med Knut Aastad Bråten. Ho har ein brei tilnærming til budeielivet og kommunikasjonen deira med dyra, mellom anna omsorga og morskjensle som budeia har for dyra sine.

Hans-Hinrich Thedens (f. 1962) jobbar som forskingsbibliotekar i Nasjonalbibliotekets musikkseksjon der han har ansvar for lydarkivet Norsk folkemusikksamling. Han er musikar, dansar og musikkvitar med grad frå Hamburg og Oslo. Hans-Hinrich har vakse opp i Tyskland, men har levd halve livet i Oslo.

Under seminaret gav han innsikt i det innsamla materialet som finst, og korleis ein kan bli betre kjent med kjeldene.

Oppsummering

Tilbakemeldingane frå deltakarane på lokkeseminaret var svært gode. Det var store forventningar til seminaret, til føredragshaldarane og dei praktiske kursa. Vi opplever at deltakarane var svært fornøgde, og at dei ynskjer fleire, liknande kurs og seminar også seinare. Interesse for lokking er stor – ikkje berre frå ein landbruksståstad, men i alt samvær med dyr.

Kommunikasjon med dyr er viktig, og rører ved djupe strenger i oss: Korleis kommuniserer vi med dei vi ikkje forstår. Dyr likar musikk og tonar, at dei blir snakka til. Lokken og praten med dyra er korkje eksotisk svermeri eller avleggs agronomi, han er ein essensiell del av samværet mellom menneske og dyr.

Valdres 16.11.23

Knut Aastad Bråten
Jørn Hilme-stemnet

Katharina Sparstad
Norsk Seterkultur